

1. Obiekt

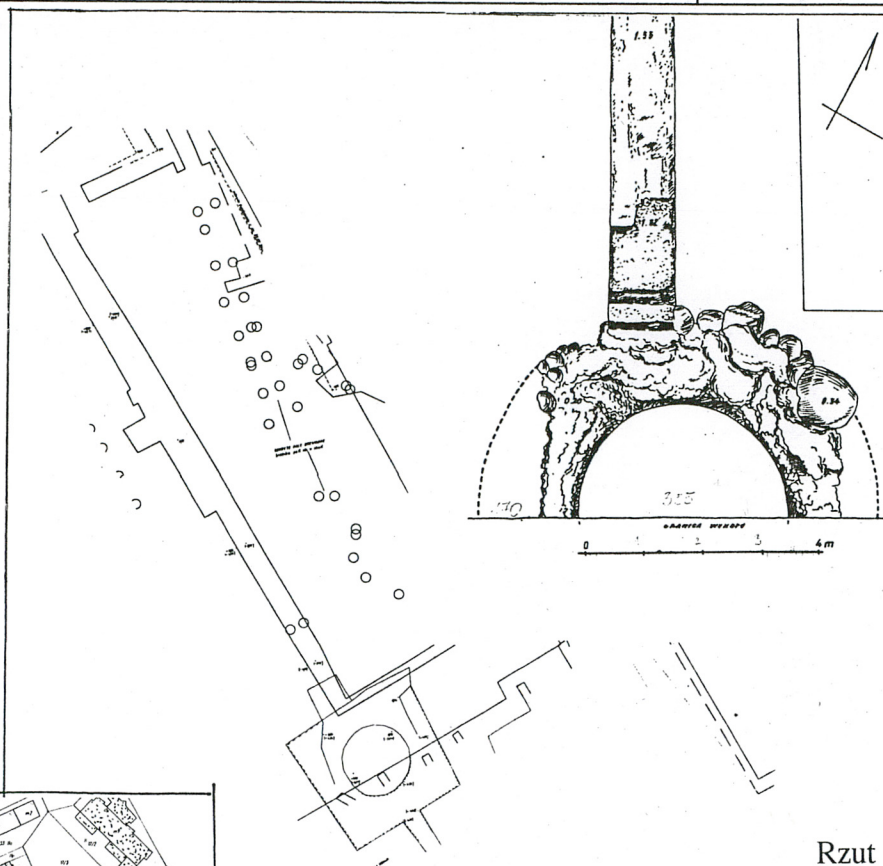
RELIKTY MUROW I BASZTY OBRONNEJ "WITTKOP"

1006/2

2. Czas powstania
1 poł XIV w.

3. Miejscowość
SZCZECIN

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Rzut

4. Adres
ul. św. Ducha

nr hipoteczny .....

5. Przynależność administracyjna
województwo zachodniopomorskie

gmina Szczecin pow. SZCZECIN

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Stettin

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo szczecińskie

gmina Szczecin

8. Właściciel i jego adres
SANIX-TUR,Z I.M. Spółka z oo
ul. Mickiewicza 130B/1

71-260 Szczecin

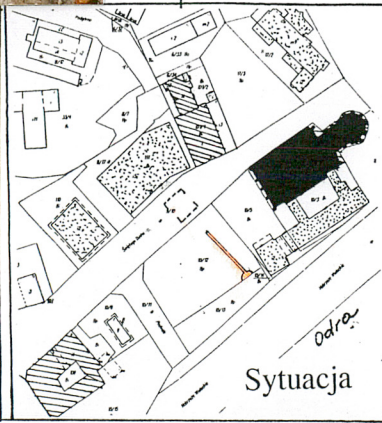
9. Użytkownik i jego adres
Nie użytkowana

10. Rejestr zabytków

Nr A-232 data 25.X.2005

Orientacja

Sytuacja

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Relikty muru obronnego i baszty usytuowane są na terenie Starego Miasta w pobliżu Odry, po zachodniej stronie kościoła św. Jana Ewangelisty, w kwartale zabudowy pomiędzy ulicą Klasztorną, św. Ducha i ul. Podwale. Relikty oddalone są około 40 m w lini prostej na południe od ulicy św. Ducha, gdzie wznosiła się Brama św. Ducha i 40 m na zachód od zespołu zabudowań przy kościele św. Jana.

Materiał i technika budowy.

Mur obronny.

Mur obronny odsłonięty na długości około 30 m. Korona muru zachowana na poziomie od 116 do 129 npm. Wysokość muru sięgała 2,5 metra (obecnie mur został częściowo rozebrany). Mur posadowiony na ławie z kamieni granitowych o szerokości 116-150 cm i wysokości dwóch warstw kamieni wystających przed lico około 40 cm. Na ławie spoczywa fundament z otoczaków granitowych o grubości 105-115 cm, a wyżej mur z cegieł o wymiarach 9,0/9,5 x 12,0/13,3 x 28,0/29,0.

Baszta

Fundamenty baszty kamienne, posadowione 0,00/0,30 npm. Na fundamentach kamiennych wznoszą się mury z kamieni i cegły o grubości 1,5 m i wysokości 2,50 m. Cegły o wymiarach 9,5 x 13,5 x 27,5 w wątku gotyckim na zaprawie drobnziarnistej. Lico zewnętrzne kamiennie ceglane, lico wewnętrzne wyłącznie ceglane. Posadzka baszty ułożona jest z otoczaków granitowych.

Rzut. Baszta założona jest na planie koła o średnicy 6,5 m. Średnica wewnętrzna wynosi 3,5 m. Mur przylega do baszty od strony północno zachodniej.

UWAGI

Około 20 m na północny wschód od odsłoniętego muru obronnego odkryto relikty innego muru biegnącego równolegle, a zbudowanego z cegły gotyckiej w wątku wendyjskim. Cegły o wymiarach 10,0 x 13,5 x 27,5/28,5. Jest to prawdopodobnie pozostałość budowli z zespołu klasztoru franciszkanów.

* Historia budowy całego pierścienia murów obronnych Szczecina - załącznik nr 1.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu
Baszta wraz z przyległym do niej murem zbudowana została po 1318 roku. W tym roku bowiem Rada Miejska nakazała zakonowi franciszkanów budowę muru w sąsiedztwie klasztoru. Sądzi się, iż po tej dacie nastąpiło przesunięcie Bramy św. Ducha w kierunku północnym (brama ta istniała już w 1306 roku i była usytuowana bliżej klasztoru). Mur po południowej stronie bramy i zachodniej stronie klasztoru postawiono w odległości około 40 m od fasady kościoła zakonnego. W pierścieniu muru wbudowano dwie koliste baszty. Pierwszą na wprost zabudowań klasztornych, drugą na narożniku południowym przy nabrzeżu. Baszta pierwsza, której fundamenty odkryto w lipcu 2004 roku, nosiła nazwę "Wittkop". Stała na swoim miejscu prawdopodobnie do połowy XIX wieku, po czym została rozebrana. Do tego też czasu, do muru na parceli przykościelnej przylegały zabudowania klasztorne i inne budowle takie jak: dom sierot, szkoła i więzienie. Po zewnętrznej stronie muru stały koszary i magazyny postawione tu na miejscu dawnej fosy i wałów w XVII wieku. W 1861 roku zabudowania poklasztorne wraz z murami rozebrano, a teren przeznaczono pod zabudowę miejską. Tuż przy zachodniej fasadzie kościoła wytyczono ulicę Klasztorną, a po jej stronie zachodniej wytyczono kwartał podzielony na dwie części w linii przebiegu muru obronnego. W końcu XIX wieku wytyczono tu parcele i zabudowano je okazałymi kamienicami. W trakcie budowy kamienicy przy ulicy św. Ducha 8 (w 1898 roku) odsłonięto fundamenty Baszty Wittkop i fragment muru, na którym posadowiono wschodnią elewację budynku. W 1944 roku zabudowa tego rejonu miasta uległa całkowitemu zniszczeniu. Gruzy usunięto, a teren pozostawał niezagospodarowany do 2004 roku, kiedy rozpoczęto wykopy pod budowę obiektu usługowo mieszkalnego. Wówczas po raz wtóry odkryto relikty baszty i muru. Baszta gotycka.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne Baszta obronna	17. Użytkowanie obecne -
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Relikty muru i baszty odkrył archeolog mgr Roman Kamiński w lipcu 2004 roku, w trakcie prac prowadzonych w ramach nadzoru archeologicznego wykopu budowlanego pod budynek usługowo mieszkalny. We wnętrzu baszty odkryto zabytki ruchome: fragment naczynia typu "Bartmann" i dwie kamienne kule armatnie. Basztę pomierzono i wykonano serwis fotograficzny. W sierpniu 2004 roku mgr arch Tatiana Balcerzak przeprowadziła badania architektoniczne muru i baszty, sporządzając sprawozdanie z prac oraz wytyczne konserwatorskie zabezpieczenia reliktyw. W zaleceniach postuluje się częściowe rozebranie muru, zabezpieczenie korony i przykrycie reliktyw płytą żelbetową. W posadzce zaproponowano zaznaczenie śladów muru i baszty. Sprawozdania z badań i prac w zbiorach WUOZ w Szczecinie.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Odkryte relikty zachowane były w stanie dobrym. Obecnie mury zostały obniżone, teren jest palowany i przygotowywany do wylania płyty żelbetowej, która zasłoni mury.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Realizacja wytycznych zawartych w sprawozdaniach z prac badawczych Tatiany Balcerzak, uzgodnionych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie. Postuluje się zwłaszcza zaznaczenie w posadzce zarysu planu baszty i przebiegu muru.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

ANB nr 5676, 1898 r. w zbiorach WAP w Szczecinie.

Bibliografia

- Berghaus H., Geschichte der Stadt Stettin B.II. Berlin 1876, s. 547-549
- Friedrich C., Ein Stück der mittelalterlichen Stadtmauer Stettins. "Baltische Studien" N.F. Stettin 1925, s. 339-347.
- Tenże, Das älteste Stück der Stettiner Stadtsfestigung, "Baltische Studien" NF 1926 s.211-212
- Gwiazdowska E., Widoki Szczecina. Źródła ikonograficzne do dziejów miasta od XVI do 1945 r. Szczecin 2001, s. 76.

22. Biblioteka

- Holsten R., Die älteste Befestigung der pommersche Städte nach den ältesten Urkunden. "Monatsblätter" 1931 s.84
- Lemcke H., Die alteren Stettiner Strassennamen. Stettin 1881, s.66-69.
- Wehrmann M., Geschichte Der Stadt Stettin. Stettin 1911. s.87-88
- Meyer C.F, Stettin zur Schwedenzeit Stettin 1886, s.7-28
- Tenże, Stettin in alter und neuer Zeit Stettin 1887, s.98
- Kamiński R., Słowiński S., Nowoodkryty fragment średniowiecznych murów obronnych Szczecina w: Piękno architektury ceglanej. Ginące technologie przemysłu ceramicznego. Szczecin 2004 . s. 27-33

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Mury ukazane są na kilkunastu widokach i planach miasta Szczecina. Widoki i plany reprodukowane i omówione są m.inn w pracy E. Gwiazdowska, Widoki Szczecina...op.cit.

Przebieg murów i stan zachowania zaznaczony został na planach katastralnych z 1706 roku

Reprodukcje planów w zbiorach ROBiDZ w Szczecinie.

24. Uwagi różne

Nr inw. 994/2004

25. Opracował

tekst mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska XII 2004 r.
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki R. Kamiński, T. Balcerzak, Szczecin 2004 r.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. T. Balcerzak 2004 r.
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów Tatiana Balcerzak

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIE

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

4

1. Miejscowość

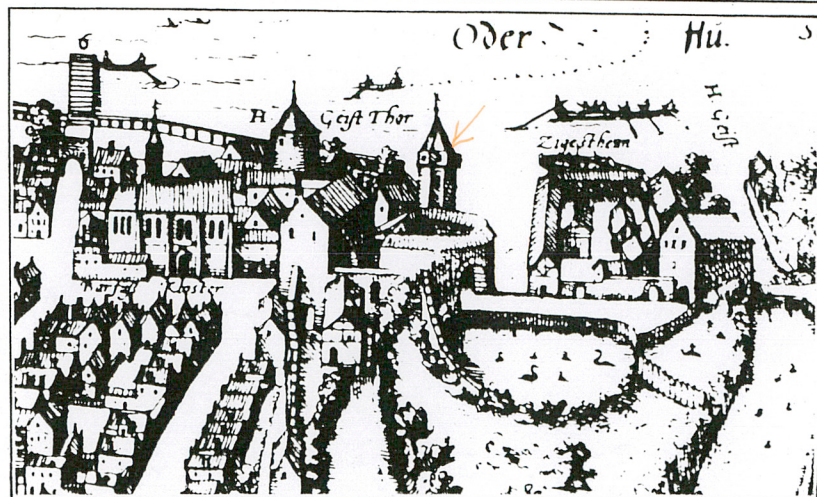
SZCZECIN

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

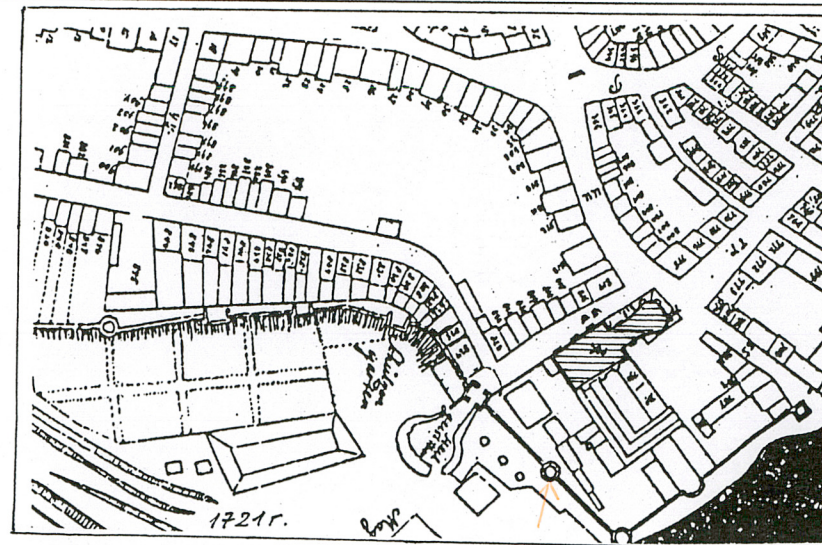
BASZTA I MURY OBRONNE

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

plany, rzuty

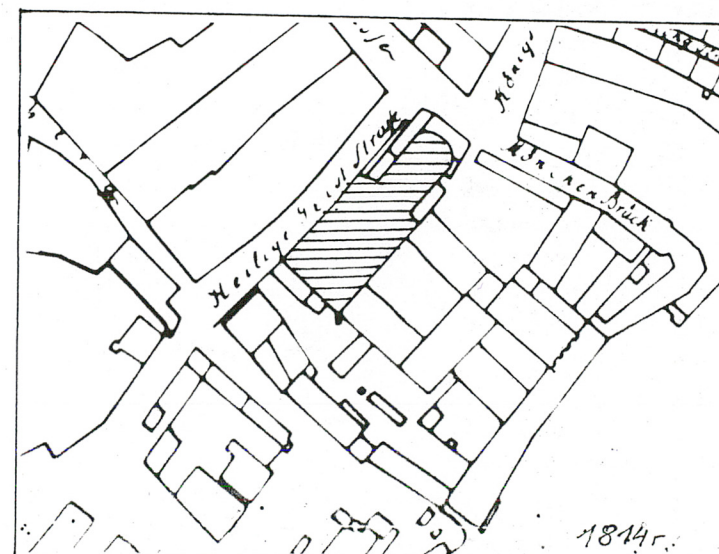
Widok baszty wg. ryciny Brauna i Hogenberga z ok 1600 r.

Wycinek planu miasta z 1721 r.

Widok wg. ryciny Brauna i Hogenberga z 1588 r.

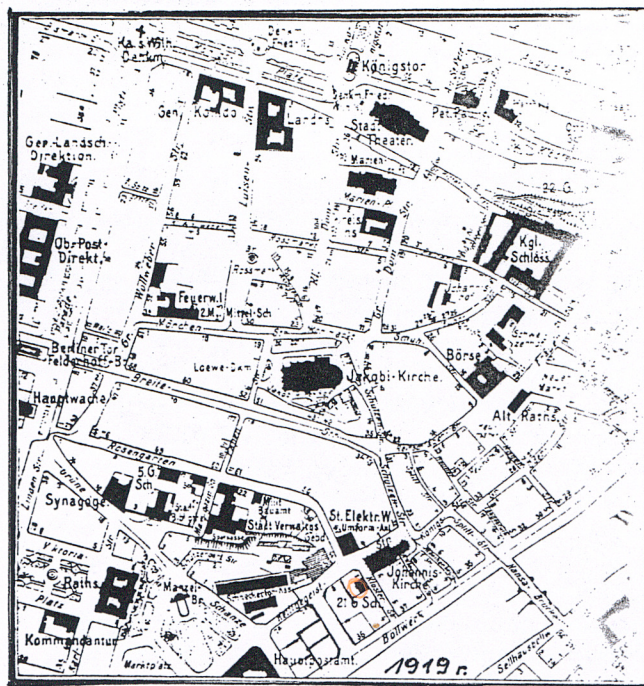

Wycinek planu miasta z miejscem po baszcie z 1814 r.

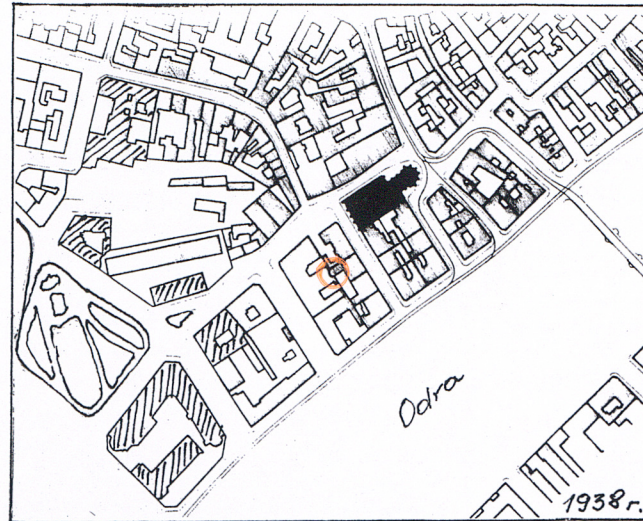
Wkładkę założył: mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska XII. 2004 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ w Szczecinie

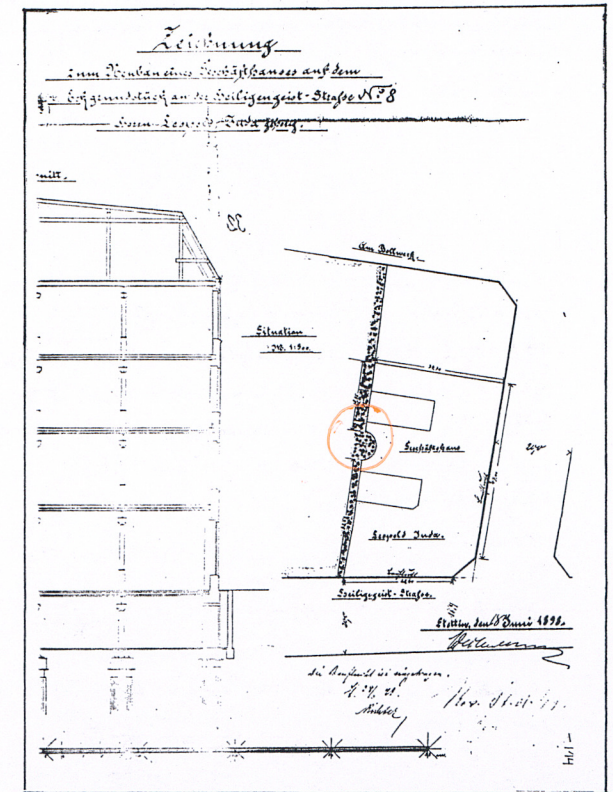

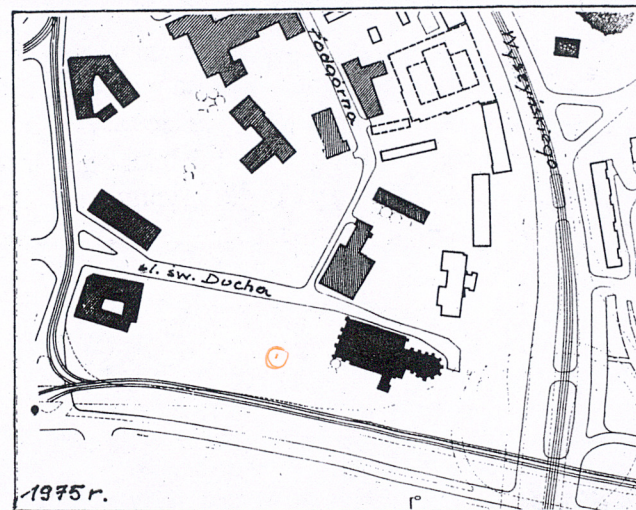
Plan miasta z 1919 r.

Wycinek planu masta z 1938 r.

Projekt budynku przy ul. św.Ducha z 1898 r.
oparty na średniowiecznym murze z basztą Wittkop.

Wycinek planu miasta z okolicą posadowienia baszty Wittkop.

1. Miejscowość SZCZECIN	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) MURY OBRONNE - historia budowy	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) tekst
----------------------------	--	---

MURY OBRONNE SZCZECINA

Historia budowy.

Według aktualnego stanu badań, Szczecin w okresie wczesnego średniowiecza składał się z trzech położonych obok siebie osad, z których każda otoczona była odrębnymi obwarowaniami złożonymi z wałów ziemnych, palisad oraz fos. Po lokacji miasta na prawie magdeburskim, w 1243 roku rozpoczął się proces scalania osad w jeden organizm miejski. Proces zakończył się z chwilą wytyczenia przebiegu nowej linii obwarowań złożonych z wałów, fos i murów obronnych. Wytyczenie pierścienia murów miało miejsce w drugiej połowie XIII wieku. W źródłach najwcześniej pojawiła się wzmianka o Bramie Młyńskiej (valam molender), wspomnianej w 1268 r. W 1283 r. odnotowano Most Długi (pons longus) z umocnionym wjazdem, a w dokumencie z 1286 r. zapisano rozporządzenie Rady Miejskiej o obowiązku obciążenia mieszczan podatkiem 100 grzywien srebra przeznaczonych na budowę murów obronnych. Budowa murów z czterema bramami, kilkudziesięcioma basztami i półbasztami przeciągnęła się w głąb XIV wieku. W 1306 roku w źródłach odnotowano istnienie Bramy św. Ducha (valva s.Spiritus), rok później Bramy Passawskiej (valva Paschardi) oraz Bramę Panieńską,

której przedbramie powstało w 1472 r. W 1318 r. Rada Miejska zobowiązała zakon franciszkanów do budowy murów w sąsiedztwie klasztoru. Przypuszcza się, że podczas budowy murów przy klasztorze, nastąpiło przesunięcie Bramy św. Ducha w kierunku północnym. Wzdłuż murów, po stronie południowej, zachodniej i północnej biegły fosy zasilane wodami Odry. W źródłach istnienie fosy odnotowano po raz pierwszy w 1283 r., a następnie w 1325 i wielokrotnie później. W murach od strony Odry znajdowały się furty i bramy służące rybakom i żeglarzom. Jedną z nich, zwaną Furtą Rybacką wymieniono w dokumentach w 1309 r., inną, zwaną Furtą Kłodną wspomniano w 1495 r. Pod koniec XIV wieku pierścień murów otaczał już całe miasto. W XV wieku obwarowania były wzmacniane i modernizowane co odnotowują liczne dokumenty. W 1462 r. wspomniano przebudowę (lub budowę) Baszty Siedmiu Płaszczy i budowę baszty przy ul. Podgórznej, w sąsiedztwie stojącego tam domu opata cystersów z Kołbacza. W 1464 r. odnotowano budowę nowej baszty przy Bramie Passawskiej, w 1467 r. budowę bastionu przed Bramą św. Ducha, w 1472 r. budowę bastionu przed bramami Młyńską i Panieńską. W tym samym roku wykopano drugie koryto fosy na odcinku pomiędzy Bramą Passawską, a Panieńską i przy Bramie Młyńskiej. Od schyłku XIV w. modernizowano bramy i baszty adaptując je w wielu przypadkach na mieszkania (w dokumencie w 1390 roku wspomniano, iż w Bramie Passawskiej mieszka kupiec Paschardi, skąd wg. części historyków miała wziąć się nazwa bramy). Modernizację obwarowań prowadzono również w wieku XVI. W latach 1545-1546 pogłębiono fosy do głębokości 33-35 łokci na odcinku od Odry do Bramy Passawskiej, a w 1563 r. na odcinku od Odry do kościoła św. Ducha. W 1578 r. przebito mury w pobliżu zamku w celu położenia rynny na deszczówkę ze wzgórza zamkowego do Odry. W latach 1582-1583 pogłębiono fosę i podwyższono wały przy Bramie Młyńskiej, przeprowadzając jednocześnie przez tę bramę wodociąg.

C.d. załącznik nr 3.

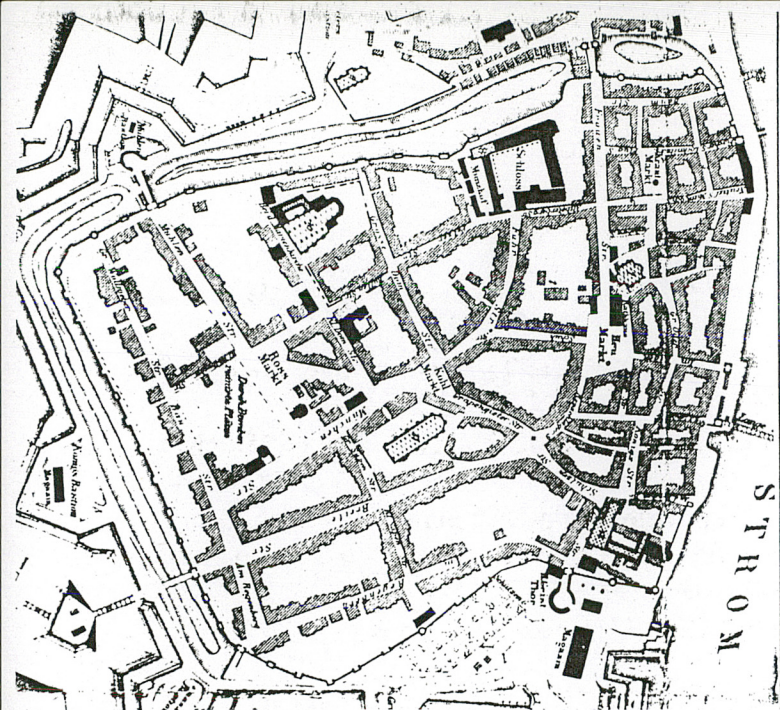
Wkładkę założył: mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska XII. 2004 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ w Szczecinie

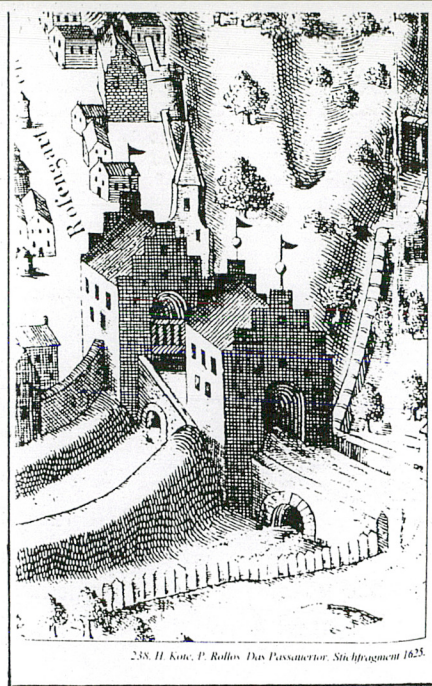

Widoki bram

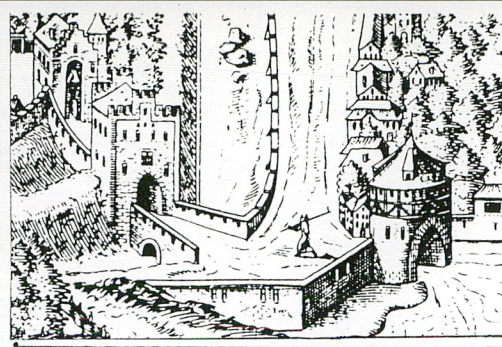
z końca XVI i 1625 roku.

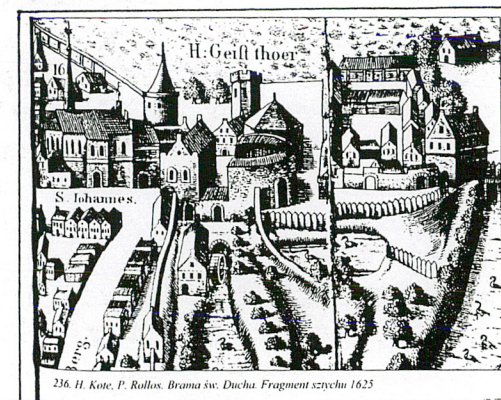
Plan miasta z zaznaczonym przebiegiem murów z 1721 r.

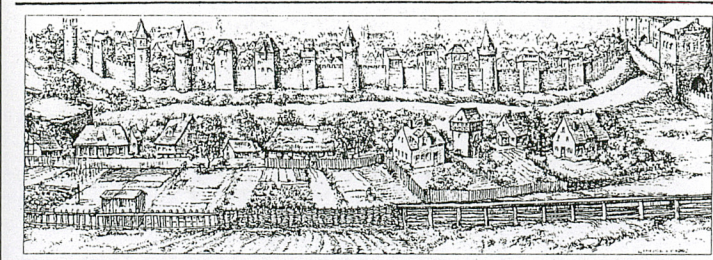
238. H. Kote, P. Rollos. Das Passauer Thor. Stadtfragment 1625.

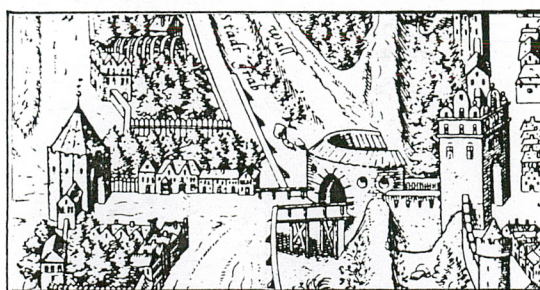
Brama Passawska

Brama św. Ducha

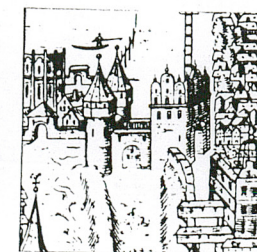
Widok murów po stronie zachodniej z połowy XVII w.

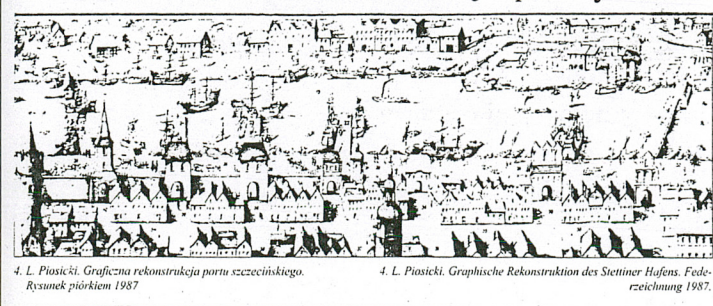
237. Brama Młyńska

235. H. Kote, P. Rollos. Brama Panieńska. Fragment sztychu 1625

Brama Panieńska

4. L. Piasicki. Graficzna rekonstrukcja portu szczecińskiego. Federunek piórkien 1987.

4. L. Piasicki. Graphische Rekonstruktion des Stettiner Hafens. Federzeichnung 1987.

1. Miejscowość SZCZECIN	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) MURY OBRONNE - historia budowy	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) tekst
----------------------------	--	---

C.d. z załącznika nr 2

W XVII wieku, na skutek zniszczeń wojennych i powstania nowożytnych umocnień szwedzkich, rozpoczął się etap likwidowania obwarowań. W trakcie budowy umocnień szwedzkich (1631-1720) splantowano część wałów i zasypano fosy. Mury pozostawiono wzmacniając uszkodzone partie, przy czym kilka zawalonych odcinków już nie odbudowano (co dotyczy na przykład muru przy zamku zawalonego w 1650 r.). W 1659 roku zburzono przedbramie Bramy Passawskiej i w 1661 r. na terenie przyległym do bramy wzniesiono tzw. Bramę Nową, którą rozebrano w 1732 roku. Eskalacja prac rozbiórkowych nastąpiła po 1720 r., to jest po rozpoczęciu budowy pruskich umocnień Szczecina. W 1724 r. zburzono basteję przed Bramą św. Ducha (cegłę z rozbiórki użyto do budowy Zakładu Wychowawczego przy ul. Podgórnej 45). W 1726 r. rozebrano Bramę Passawską stojącą w pierścieniu murów i na jej miejscu postawiono wiatrak (rozebrany w 1838 r). W tym samym czasie rozebrano Bramę Młyńską i prawie cały pierścień murów po stronie zachodniej i północnej, a fosy w tych miejscach zasypano w 1725 r. Prace rozbiórkowe prowadził mistrz budowlany Lohry. Z rozbiórek uzyskano 583 000 cegieł, które użyto do budowy twierdzy. Dalsze wyburzenia miały miejsce w 2 połowie XVIII wieku, kiedy rozebrano częściowo Basztę Siedmiu Płaszczy, a na miejscu dawnej fosy zaczęto budować domy, zasypując ją gruzami z rozbieranych budynków. Resztki murów z basztami i bramami; św. Ducha i Panieńską rozebrano w 1796 roku.

Po tej serii rozbiórek pozostały cztery furty rybackie i niewielkie fragmenty murów z Basztą Siedmiu Płaszczy. W 1827 roku na wniosek rybaków rozebrano furty wodne nad Odrą. Inne fragmenty murów obudowane kamieniczkami przetrwały do 1944 roku. W okresie poprzedzającym II wojnę światową historycy odnotowali istnienie czterech fragmentów murów: 1) Basztę Siedmiu Płaszczy z przylegającym doń murem, 2) fragmenty murów odkryte w kamienicze przy ulicy Pływackiej 19 3) fragmenty fundamentów murów i baszty kolistej przy ul. Klasztornej, 4) fragment muru oporowego przy dawnym murze obronnym przy ulicy Podgórnej.

W 1944 r. zniszczone zostały fragmenty przy ul. Pływackiej. Baszta Siedmiu Płaszczy została zniszczona, ale odbudowano ją z ruin w 1972 roku, a mur oporowy przy ulicy Podgórnej wyremontowano w 1957 r. W 1994 r. przeprowadzono prace archeologiczne przy Baszcie Siedmiu Płaszczy odkrywając dwa fragmenty murów Bramy Panieńskiej. W lipcu 2004 r. odkryto fundament baszty kolistej, która stała po południowej stronie Bramy św. Ducha.

Rekonstrukcja obwarowań wg. ryciny z końca XVI i XVII wieku oraz planu miasta z 1721 roku.

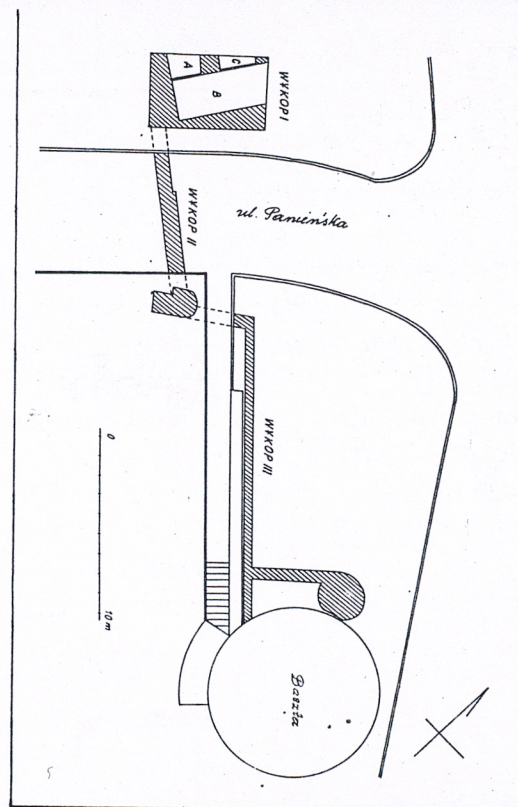
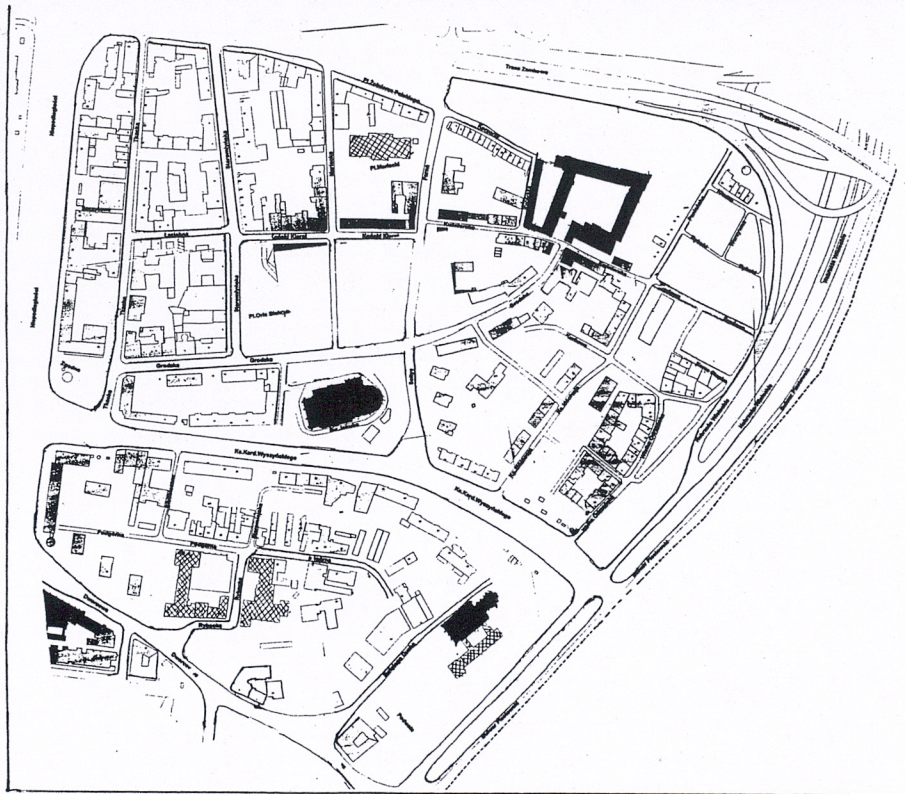
Z analizy widoków i planu wynika, że pod koniec średniowiecza mur obronny otaczał miasto prawie na całym obwodzie za wyjątkiem niewielkiego odcinka od strony Odry, przy klasztorze franciszkanów, na długości od zachodniego narożnika kościoła do Mostu Długiego. Mury o wysokości 7-8 metrów, zakończone były krenelażem. Posadowione były na ławach i fundamentach kamiennych, a zbudowane były z kamieni granitowych i z cegły w wiązaniu wendyjskim i gotyckim. W murze usytuowane były cztery bramy: Brama Młyńska, Brama Panieńska, Brama św. Ducha i Brama Passawska.

C.d. załącznik nr 4

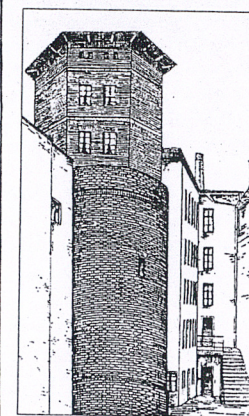
Wkładkę założył: mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska XII. 2004 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ w Szczecinie

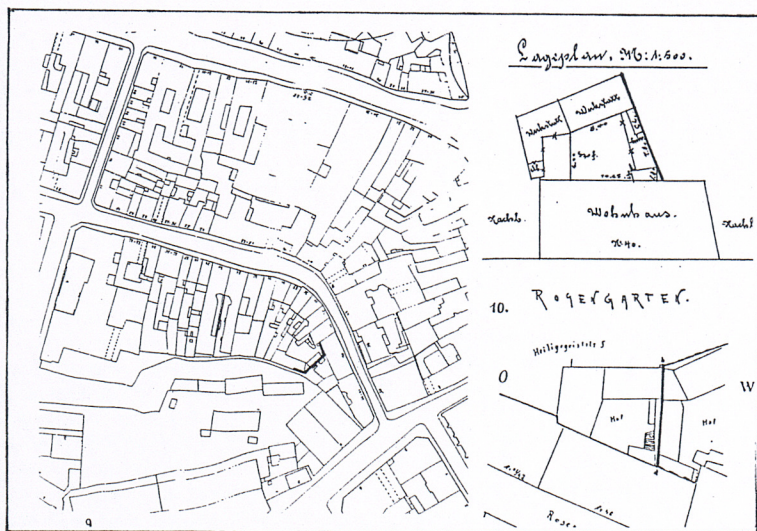

Rzut Baszty Siedmiu Płaszczy oraz fragmenty
Bramy Panieńskiej.

269. Anonim. Rysunek XIX w.

Baszta Siedmiu Płaszczy
w stanie sprzed 1944 r.

Miejsce usytuowania gotyckiego muru oporowego przy ulicy Podgórnej.

1. Miejscowość SZCZECIN	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) MURY OBRONNE-rekonstrukcja	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) opis, plany
----------------------------	--	---

C.d. z załącznika nr 3 ^{św. Ducha}

Brama Passawska i Młyńska^{św. Ducha} były mocno rozbudowane, złożone z bram właściwych usytuowanych w pierścieniu murów, z bram środkowych ustawionych pomiędzy fosami oraz z bram przednich, wysuniętych daleko poza obszar obwarowań. Jedynie Brama Panieńska nie posiadała przedbramia. Bramy właściwe nie były zbyt rozbudowane. Były prostokątne, przykryte dachami dwuspadowymi. W bramach właściwych znajdowały się szerokie ostrołukowe i półkoliste przejazdy poprzedzone mostami przerzuconymi nad fosami. Mosty przy Bramie św. Ducha i Bramie Młyńskiej wzmocnione były bastejami: szerokimi i wysokimi rondlami z otworami strzelniczymi. Most przy Bramie Panieńskiej ujmowały dwie koliste baszty. Przednia Brama Młyńska miała oryginalny kształt wieloboku. Położona była daleko od bramy właściwej, na wysokości dzisiejszej ulicy Małopolskiej (za gmachem Banku). Pomiędzy podwójnymi fosami wznosiły się wały. W pierścieniu murów, oprócz czterech bram wyjazdowych, znajdowało się siedem mniejszych bram (lub furt) służących wyłącznie mieszkańcom miasta. Były to bramy: Kłodna (Baumtor), Rybacka (Fischertor), Czwartkowa (Mittwochtor), Mączna (Mehltor), Nabrzeżna (Bullentor), Mariacka (Marientor) lub Oplotkowa (Hagentor) i brama przy Moście Długim (Langbrückentor). Bramy te były niewielkie, jednoczłonowe, usytuowane u wylotów ulic biegnących w stronę Odry. Pierścień murów wzmocniony był około 40 basztami i półbasztami (zwanymi też czatowniami, a po niemiecku "Wiekhausami", dwukrotnie wyższymi niż mury. Pod względem form wyróżnić było można trzy rodzaje tego typu budowli. Baszty koliste i wieloboczne na planach centralnych (było ich 18) oraz baszty prostokątne. Dwa pierwsze typy baszt zwieńczone były krenelażami i stożkami, baszty prostokątne przykryte były na ogół dachami dwuspadowymi. W czasach pokoju w 16 basztach były mieszkania służbowe pracowników miejskich. W basztach mieszkali też strażnicy mostów. Przykładem baszty kolistej jest zachowana Baszta Siedmiu Płaszczy, która do 1723 roku pełniła funkcje więzienia (baszta posiada opracowanie w formie karty ewidencyjnej autorstwa K.Konopki z 1992 r.). W 1885 roku na murach zniszczonej i częściowo rozebranej baszty nadbudowano mieszkanie. Ta część budowli uległa zniszczeniu w 1944 roku. Po 1972 roku górną partię baszty zrekonstruowano w oparciu o zachowane widoki Szczecina z XVI i XVII wieku. Wokół murów po wewnętrznej stronie miasta biegła uliczka przymurna, która na odcinku północnym, przy domach fundacji Mariackiej, była bardzo wąska. Przejście miało szerokość połowy szerokości ulicy. Uliczkę nazywano "przy murze", lub "przy fosie".

Z okresu średniowiecza przetrwał jeszcze jeden fragment kamiennego muru, lecz nie obronny tylko muru oporowego, wzniesionego u podnóża skarpy przy ulicy Podgórnej. Mur zbudowano w celu umocnienia skarpy, tak aby ziemia nie obsuwała się na stojące w pobliżu mury obronne (mur posiada opracowanie w formie karty ewidencyjnej autorstwa M.Słomińskiego z 2000 r.).

Wkładkę założył: mgr. Kazimiera Kalita Skwirzyńska XII. 2004 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WUOZ w Szczecinie